

OLIIY TA'LIM MUASSASALARIDA MUSTAQIL TA'LIMNI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI

G'aniyev Shaxruz Rajabovich,
Buxoro tabiiy resurslarni boshqarish instituti mustaqil tadqiqotchisi,

Annotatsiya: Ushbu maqolada mustaqil ta'limda uchraydigan muammolarni o'rgangan holda, ularni ma'lum bir toifalarga ajratib, mavjud muammolarini mukammal yechimlarini izlash haqida umumiy ma'lumotlar berilgan. Aynan muammolarning dolzarbliligiga e'tibor qaratgan holda ularni yechimlari haqida tushuncha berilgan. Mustaqil ta'limni o'z ichiga olgan ta'lim muassasasini yaratishga yordam beradigan omillarga ayniqsa chuqur e'tibor berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, mustaqil ta'lim, talaba, resurs, zamonaviy yondoshuvlar, muammolar.

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ВУЗЕ

Ганиев Шахруз Раджабович,
Независимый научный сотрудник Бухарского института природопользования,

Аннотация. В данной статье рассмотрены проблемы, возникающие при самостоятельном обучении, разделены на определенные категории, даны общие сведения о поиске идеальных решений существующих проблем. Давалось понимание их решения, акцентируя внимание на актуальности проблем. Особое внимание уделено факторам, способствующим созданию образовательного учреждения, включающего самостоятельное обучение.

Ключевые слова: образование, самостоятельное образование, студент, ресурс, современные подходы, проблемы.

PROBLEMS OF ORGANIZING INDEPENDENT EDUCATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Ganiyev Shakhruz Rajabovich,
Independent researcher of Bukhara Institute of Natural Resources Management,

Annotation. This article examines the problems encountered in independent education, divides them into certain categories, and gives general information about the search for perfect solutions to existing problems. An understanding of their solutions was given, focusing on the urgency of the problems. Particular attention is paid to the factors that contribute to the creation of an educational institution that includes independent learning.

Keywords: education, independent education, student, resource, modern approaches, problems.

Kirish.(Introduction) Mustaqil ta'lim muammolari, o'quvchilar va o'qituvchilarning o'rtasida yuzaga keladigan muammolar va muammo-hal qilish usullaridir. Bu muammolar har bir ta'lim muassasasida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan umumiy muammolar, shuningdek, mustaqil ta'limning muhim qismi, ma'lumotlar va resurslarni to'plab, moslashtirish, tahlil qilish va ulardan foydalanishdir. Bu muammo, o'quvchilar uchun ma'lumotlar bazasiga kirish, ma'lumotlarni tahlil qilish, ma'lumotlarni moslashtirish va moslashtirish uchun texnologiyalardan foydalanish bilan hal qilinadi.

Oliy ta'lim tizimining rivojlanishi, raqobatbardosh bo'lishi va eng asosiysi, tayyorlangan kadrlarning yuksak malakaga ega bo'lishi bilan bog'liq yangi texnologiyalar soni va sifatining ortishi, dunyo miqyosida aholi sonining o'sishi bilan mustaqil ta'limning ham ahamiyati tobora ortib bormoqda. Bugungi kunda ta'lim tizimining rivojlanganligi, uning torgina sinflar yoki auditoriyadagina emas, balki talaba intellektini rivojlantirishning turli muassasalar va uslublar bilan boyitish zarurligini o'rta qo'yimoqda. Inson professional kompetentligi ko'rsatkichlaridan biri uning o'sishi, o'z-o'zini takomillashtirish sari intilishida namoyon bo'ladigan mustaqil ta'lim olish qobiliyatidir [2].

Quyidagi muammolardan ba'zilari mustaqil ta'limning asosiy muammolari sifatida ko'rsatiladi.

Motivatsiya muammolari: talabalar o'rganishga qiziqish va qat'iy ishonchga ega bo'lishlari uchun motivatsiyaga muhtojlar. Bu muammo, talabalar uchun mavjud darslarning qiziqishli va qiziqarli bo'lishini ta'minlash bilan hal qilinishi mumkin.

O'z-o'zini boshqarish muammolari: mustaqil ta'lim jarayonida talabalar o'zlarining o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishlari kerak. Bu muammo, talabalarning o'z vaqtini va resurslarini samarali ishlatish, maqsadlarni belgilash va o'zlarini tashkil etishga qiziqishini oshirish bilan hal qilinishi mumkin.

Hamkorlik muammolari: Talabalar o'rtasida hamkorlik, jamoatchilik va birgalikni rivojlantirish

uchun o'zaro ishbirligi qilishga muhtojlar. Bu muammo, guruh ishlarini tashkil etish, guruhda o'z vazifasini bajarish va boshqalarga yordam berish bilan hal qilinishi mumkin. Resurs muammolari albatta mustaqil ta'limning muhim qismi, ma'lumotlar va resurslarni to'plab, moslashtirish, tahlil qilish va ulardan foydalanishdir. Bu muammo, talabalar uchun ma'lumotlar bazasiga kirish, ma'lumotlarni tahlil qilish, ma'lumotlarni moslashtirish va moslashtirish uchun texnologiyalardan foydalanish bilan hal qilinishi kerak bo'ladi. Vaqtni boshqarish natijasizligi mustaqil ta'limni amalga oshirish vaqtni samarali boshqarishni talab qiladi. Ba'zi talabalar ularning ko'p vaqtini talab qiluvchi mustaqil ta'limni boshqarishda qiyinchiliklar olib keladi. Sessiya va baholash muammolari davrida mustaqil ta'limda talabalar baholash va qattqlik muammolariga duch kelishi mumkin. Bu muammo, talabalarning o'zlarini baholash, o'zlashtirish va nazorat qilish usullarini o'rganish bilan hal qilinadi [5].

- Tadqiqot metodologiyasi. (Research Methodology) Bu muammolarni hal qilish uchun o'qituvchilar va muassasalar talabalarning qobiliyatlarini rivojlantirish, qiziqishlarini oshirish va o'z-o'zini boshqarishga imkon beruvchi texnologiyalardan foydalanishlari kerak. Shuningdek, talabalarning hamkorlikni rivojlantirish uchun jamoatchilik va birgalikni oshirishga imkon beruvchi faoliyatlar tashkil etishlari ham muhimdir.

Mustaqil ta'lim jarayonida talabalarning tashkilotchilik qobiliyatlarini rivojlantirishga muammo sifatida talqin etilganligi bois, 2020-yil 23-sentabrda tasdiqlangan yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunida ham "Mustaqil ta'lim olish yakka tartibda amalga oshiriladi hamda ta'lim oluvchilarni kasbiy, intellektual, ma'naviy va madaniy rivojlantirishga xizmat qiladi" deb belgilab qo'yilganligini keltirib o'tish mumkin [1].

Bugungi kunda oliy ta'lim tizimida mustaqil ta'lim soatlari ulushini kamligi, talabalarda mustaqil ta'lim olish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, tizimli tahlil qilish, tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllanmaganligi, o'quv jarayonidatalabalarda tashkilotchilik qobiliyati, kompetensiyalarni kuchaytirishga qaratilgan metodika va texnologiyalarni joriy etish zamon talabiga mos kelmasligi asosiy muammolar qatoriga kiradi. Shunday ekan, oliy ta'lim tizimida mustaqil ta'lim soatlari ulushini oshirish, talabalarda mustaqil ta'lim olish, tanqidiy va ijodiy fikrlash, tizimli tahlil qilish, tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish, o'quv jarayonida kompetensiyalarni kuchaytirishga qaratilgan metodika va texnologiyalarni joriy etish, o'quv jarayonini amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga yo'naltirish, bu borada o'quv jarayoniga xalqaro ta'lim standartlariga asoslangan ilg'or pedagogik texnologiyalar, o'quv dasturlari va o'quv- uslubiy materiallarni keng joriy etish bugungi kunning asosiy vazifalaridan biridir [2].

Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'lim muammolari quyidagi usullar bilan hal qilinishi kerak; Ta'lim muassasalari talabalarni o'zlarining o'rganishiga qiziqishni keltirish va uni saqlab qolish uchun harakat qilishi kerak. Bu, marhamatli va foydali o'qitish usullarini, shuningdek, o'qituvchilar va talabalarning doimiy muloqotini tashkil etish kerak.

Resurslarni samarali qilish o'qitish vazifalarini bajarish uchun kerakli barcha resurslarni talabalar uchun mavjud qilish kerak. Bu, ta'lim muassasalari tomonidan onlayn kutubxona resurslarini, o'quv qo'llanmalarini va boshqa muhim ma'lumotlar mavjudligini ta'minlashni talab qiladi. Vaqtni boshqarish uchun kerakli mahoratlar o'rgatilishi kerak. Bu, ta'lim muassasalari tomonidan vaqtni boshqarishga oid seminarlar va o'quv kurslarini tashkil etishni talab qiladi.

Muhokama va natijalar. (Analysis and results) Texnologiyalarni integratsiya qilish oliy ta'lim muassasalarida texnologiyalarning samarali integratsiyasi va ularni foydalanishga oid mahoratlar o'rgatilishi kerak. Bu, texnologiyani o'rgatishga oid o'quv dasturlarini ishlab chiqish, texnologiyani samarali foydalanish uchun qo'llab-quvvatlash xizmatlari tashkil etilsa maysadga muvafiq bo'lar edi. [4]

O'z-o'zini baholashni o'rgatish: talabalarga o'zlarining o'rganish jarayonini tekshirish va baholashga oid mahoratlar o'rgatilishi kerak. Bu, o'z-o'zini baholash uchun kerakli vositalar va usullar ta'lim muassasasi tomonidan ta'minlanishi kerak.

O'qituvchilarning qo'llab-quvvatlashi: o'qituvchilarning o'z talabalarini mustaqil o'rganishda qo'llab-quvvatlash uchun kerakli mahoratlarga ega bo'lishi kerak. Bu, o'qituvchilar uchun professional rivojlanish va qo'llab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqishni talab qiladi.

Shu bilan birga, oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni yolg'a qo'yishda muvofiqiyatli standartlar va strategiyalarni ishlab chiqish muhim. Bular o'quv materiallarini taqdim etish, ta'lim resurslarini taqdim etish, va o'qituvchilar va talabalar orasida munosabatlarni boshqarishga yordam berishi mumkin.

Mustaqil ta'limning eng muhim insttutsional omillaridan biri – bu internet va u bilan bog'liq onlayn darslardir. Ayniqsa, internetning optimal imkoniyatlaridan mustaqil ta'limni boshlovchilar keng foydalanishlari mumkin. Bunda ularga har qanday vaqtda, har qanday joyda, har qanday tempda

foydalanish bo‘lgan ko‘p sonli saytlar yordamga kelishini unutmash lozim [3].

Xulosa va takliflar. (Conclusion/Recommendations) Bularning barchasi mustaqil ta’limni o‘z ichiga olgan ta’lim muassasasini yaratishga yordam beradi, bu esa talabalarga ilmiy, amaliy va shaxsiy rivojlanish uchun kerakli imkoniyatlarni beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun. O‘RQ-637-son. 2020-yil 23-sentabr. <https://lex.uz/>
2. G.Musaxonova. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 6, noyabr-dekabr, – T.: TDIU, 2020. 7 bet
3. O.Jo‘raeva. Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar (2021 yil №3) ISSN 2181-1709 (P)
4. Rakhmonov I.U., Ganiev Sh.R. Effectiveness of using artificial intelligence technologies in teaching laboratory courses in higher education institutions // «Elektr ta’minoti tizimining dolzarb muammolari» mavzusidagi Xalqaro ilmiy-texnik anjumani II-qism. Toshkent shahri 11-12 noyabr 2022 yil. 45-46 b.
5. Rakhmanov. I.U., Ganiev Sh.R., Bijanov A.K. Artificial intelligence technologies in the educational process of higher education institutions: analysis of the current situation and prospects // «Science and Education in Karakalpakstan». 2022 №4/2 (29). pp. 62-66.